

Závěr

Námořní pirátství je problém stejně starý jako mořeplavba sama. A přestože se v průběhu dvacátého století mohlo zdát, že je pirátství problémem z velké části překonaným, vývoj v posledních letech ukázal, že se jedná o otázku stále velmi živou a aktuální. Pirátství již dávno není oním romantickým povoláním z oblasti Karibského moře tzv. zlatého věku 17. a 18. století, jak jej prezentují populární filmy. Stala se z něj velmi výhodná činnost organizovaných zločineckých skupin, kde se zisky pohybují v řádech milionů dolarů. Zároveň pirátství výrazně narušuje světový obchod a představuje hrozbu pro celé mezinárodní společenství.

V této práci bylo pirátství zkoumáno z hlediska mezinárodního práva veřejného. Již po staletí je na pirátství nahlíženo jako na velmi závažné narušení mezinárodního práva. Tato skutečnost našla vyjádření v množství mezinárodních smluv, jež pirátství definují a upravují různí nástroje pro jeho potírání. V obecné části této práce byly proto důkladně prozkoumány tyto mezinárodní smlouvy jak z hlediska definic, tak z hlediska nástrojů boje proti pirátství, které upravují. Vedle toho se bojem proti pirátství zabývají mezinárodní organizace jak charakteru mezivládního – zejména Mezinárodní námořní organizace – tak charakteru nevládního, kde je nejvýznamnější Mezinárodní námořní kancelář. Dále byly představeny regionální mezinárodní smlouvy uzavřené speciálně pro koordinaci boje proti pirátství a souvisejícím jevům – jednak již relativně starší Dohoda o regionální spolupráci při boji proti pirátství a ozbrojenému lupičství proti lodím v Asii, a rovněž zcela nově sjednané Zásady pro potlačování pirátství a námořního lupičství v západním Indickém oceánu a v Adenském zálivu, které by mohly přispět k potlačení pirátství v Somálsku a přilehlých oblastech.

Právě situace v Somálsku byla předmětem zvláštní pozornosti, jelikož piráti původem z této nestabilní oblasti představují v současnosti největší hrozbu pro námořní obchod. Somálsku je věnována zvláštní část této práce, ve které jsou probírány příčiny nebývalého vzrůstu počtu pirátských útoků v oblasti, a také reakce mezinárodního společenství na tuto významnou hrozbu. Pirátství v Somálsku má s nejvyšší pravděpodobností své kořeny v politicky nestabilní situaci v zemi – v Somálsku již po dobu dvaceti let probíhá občanská

válka, v zemi chybí centrální vláda disponující dostatečnou mocí či uznáním alespoň podstatné části obyvatelstva.

Řešení problematiky pirátství obecně, a případu Somálska zvláště, není jednoduché. Pro úspěšné potlačení pirátství je zapotřebí existence dostatečného právního rámce pro definování, stíhání, souzení a trestání případů pirátství. Dále musí existovat účinné mechanismy pro vymáhání práva zakazujícího pirátství, a dostatečný podklad pro rychlé, ale spravedlivé a nestranné souzení osob podezřelých z páchání pirátství.

Samotné mezinárodní právo poskytuje dostatečný právní základ pro stíhání a trestání pachatelů tohoto zločinu. Jak bylo vyloženo v obecné části této práce, obecně přijímaná definice pirátství je některými odborníky kritizována. Jedná se však spíše o teoretické diskuse nepůsobící v praxi závažné potíže. Jisté rozpory může vyvolávat otázka vyměření trestu pro piráty – budou-li piráti souzeni podle vnitrostátního práva některého státu, uložený trest se může v závislosti na použitém národním právu lišit. S ohledem na všeobecné chápání pirátství jako závažného porušení mezinárodního práva však lze v naprosté většině případů očekávat, že uložený trest bude odpovídat povaze tohoto deliktu. Samotný právní základ lze tedy považovat za dostatečný.

Problematické je spíše vymáhání mezinárodního práva vůči samotným pachatelům, tedy zejména stíhání a dopadení pachatelů pirátství. Jak ukázal příklad jihovýchodní Asie, velmi významnou pomocí může být regionální dohoda o spolupráci při potírání pirátství. Pokud je pobřežní stát zasažený pirátstvím příliš slabý na to, aby zajistil zadržená pirátů sám¹, je však zapotřebí pomoci mezinárodního společenství při zadržení a stíhání pachatelů. Příklad Somálska navíc jednoznačně ukázal, že zejména u pobřežních států se slabou vládou obsahuje obecné mezinárodní právo dosti zásadní překážku v potlačování pirátství. Jedná se o zákaz tzv. pronásledování bez přerušení z volného moře do pobřežního moře. Toto ustanovení fakticky poskytuje pirátům velmi snadnou možnost úniku, podaří-li se jim uchýlit se do pobřežního moře státu odlišného od pronásledující lodi. Je proto nutno uvažovat o tom, zda by povolení pronásledování bez přerušení, jak bylo časově omezeným způsobem umožněno v případě Somálska, nemělo být rozšířeno i na jiné případy.

¹ Jako je tomu v případě Somálska.

Ani souzení již dopadených osob podezřelých z pirátství není zcela prosto problémů. Závažnou otázkou je zejména to, jakému soudu má být souzení podezřelých osob svěřeno. Mezinárodní právo poskytuje pro jednotlivé vnitrostátní právní řády dostatečný podklad pro založení jurisdikce nad dopadenými piráty. Sporné je spíše to, nakolik jsou dostupné soudy zejména afrických států připravené a vhodné pro souzení pachatelů pirátství. Souzení relativně velkého množství podezřelých představuje velkou finanční i personální zátěž pro soudní systém, na kterou zejména menší státy nemusí být připraveny. Některé ze států, které pro souzení pirátů přichází v úvahu, jsou dokonce podezřelé z porušování základních lidských práv trestně stíhaných osob. Řešením proto může být souzení dopadených osob v některé z rozvinutých zemí, což však bývá komplikované zejména pro velké geografické vzdálenosti. Další variantou je vytvoření specializovaného mezinárodního soudu, který by se zabýval speciálně problematikou pirátství. Zřízení takovéto instituce by bylo bezpochyby finančně náročné, mohlo by však koncentrovat odborné soudce se znalostmi potřebných právních předpisů, a mohlo by přispět k celkové unifikaci postihu pachatelů pirátství.

Pravděpodobně vůbec nejsnazším a zároveň nejefektivnějším způsobem potlačení pirátství je účinná prevence takovýchto útoků. Vyhledávání a pronásledování pirátských lodí v rozlehlých oblastech moří a oceánů je nejen nákladné, ale často málo účinné. Základem pro boj s tímto nebezpečným jevem tedy musí být stabilizace situace v zemi postižené pirátstvím. To povede k vytvoření silné domácí moci, která zajistí kvalitní vymahatelnost práva a trestání pachatelů na pevnině, a tedy relativně méně nákladný a zároveň velmi efektivní pokles případů pirátství.

Samostatnou otázkou je pak soukromá iniciativa lodí či lodních společností k obraně proti pirátům. Na volném moři může být státní pomoc často nedostupná, či dostupná až po relativně dlouhé době. Není proto překvapením, že zejména společnosti zabývající se lodní dopravou uvažují o možné sebeobraně napadených lodí. Jak bylo vyloženo výše, ozbrojování posádek je z mnoha důvodů nepraktické a nelze jej proto doporučit. Variantou je však bezpochyby přijetí všech možných preventivních opatření, která snižují riziko napadení dané lodí piráty a v případě útoku usnadňují obranu plavidla. Jako úspěšné se ukázalo i najímání neozbrojených profesionálních strážců, kteří jsou pro boj s piráty speciálně vycvičení a

vybavení a kteří mohou v případě útoku pomoci s obranou lodi. Praktické zkušenosti ukazují, že piráti své útoky raději soustředí na lodě nepoužívající takováto bezpečnostní opatření, jež jsou snazším cílem než lodě uplatňující alespoň některá bezpečnostní opatření.

Jak ukazují historické příklady, pirátství je bezpochyby možno výrazně omezit či téměř eliminovat. Zejména s ohledem na současné rozšíření tohoto nebezpečného jevu to však nebude nikterak snadný úkol. Mezinárodní právo však může být významným pomocníkem v tomto boji – již v současnosti je rozsah právních nástrojů v boji proti pirátství značný. Jak ukazuje příklad Somálska, mezinárodní společenství je schopno pružně reagovat na potřebu vytvoření nových právních norem pro potírání pirátství. Přestože cesta k úplnému potlačení pirátství nebude jednouchá ani krátká, existuje stále jistá možnost, že by i ve dvacátém prvním století mohly vznikat práce považující pirátství za jev téměř překonaný.